

MORFOLOGIE

Přídavná jména - Adjektiva

7. HODINA

12.11.2018

Dělení adjektiv podle vyjádření morf k. rodu

- Adjektiva, která mají oba rody, jsou **adjektiva dvojnýchodná** (*adjetivos dicatalécticos*, nebo *adjetivos bigenéricos*).
- Adjektiva, která nemají exponenty pro vyjádření obou rodu, se nazývají **adjektiva jednýchodná** (*adjetivos unigenéricos* nebo *monocatelécticos*).
- Jak jednýchodná tak dvojnýchodná adjektiva vyjadřují **kongruenci** v čísle.

Morfematická struktura portugalských dvojvýchodných adjektiv

- **Tetramorfní (čtyřčlennou) strukturu** mají adjektiva dvouvýchodná, která mají dva tvary pro ženský rod (singulár a plurál) a dva tvary pro rod mužský (rovněž singulár y plurál).
- K těmto adjektivum patří adjektiva zakončená v mužském rodě na **-o, -e, -u, -ão** a **na souhlásku**:
- *bom, boa, bons, boas*;
- *cru, crua, crus, cruas*;
- *nu, nua, nus, nuas*;
- *européu, europeia, europeus, europeias*,
- *catalão, catalã /catalães – catalãs*.

Morfematická struktura portugalských jednovýchodných adjektiv

Dimorfní adjektiva (dvoučlenná) jsou adjektiva jednovýchodná. Patří k nim následující adjektiva zakončená na:

- a, -e, -ense, -ante, -inte, -ente, -l, -ar, -or, -m, -u, -z

Jednovýchodná adjektiva zakončená na **-a**

hipócrita „hipokratický“
homicida „vražedný“
indígena „domorodý, Indiánský“
asteca – „aztécký“
celta „keltský“
israelita „izraelský“
maia „mayský“,
persa „perský“
agrícola „zemědělský“
silvícola „lesní“
vinícola „vinařský“

Jednovýchodná adjektiva zakončená na -e

árabe „arabský“

breve „krátký“

cafre „kafrový“ (zastaralý název pro jihoafrické bantuské černochy – Zambie),

doce „sladký“,

humilde „pokorný, skromný“,

terrestre „zemní, zemský“,

torpe „hanebný, hnusný, nestydatý, nečestný,“

triste „smutný“;

Jednovýchodná adjektiva zakončená na **-ense**, **-ante**, **-inte**, **-ente**

constante „konstantní“

crescente „rostoucí“,

pedinte „prosebný“

adjektiva zakončená na -l

cordial „srdečný“

infiel „nevěrný“

amável „příjemný, laskavý“

pueril „dětský“

ágil „hbitý, mrštný“

reinol „královský“

azul „modrý“

fácil „snadný“

difícil „obtížný“;

Komparativní adj. zakončená na **-ar, -or**

- *maior* „větší“
- *menor* „menší“
- *melhor* „lepší“
- *pior* „horší“ *superior* „vyšší“
- *inferior* „nižší“
- *posterior* „následný“
- *ulterior* „poslední“
- *par* „sudý“
- *ímpar* „lichý“

adjektiva paroxytonní, která končí na **-m**

- *virgem* „panenský, neporušený, původní“
- *ruim* „mizerný“
- *comum* „obecný, společný“
- *jovem* „mladý“;

některá adjektiva zakončená na **-u**, **-êś**, **-z**

- *hindu*, *zulu* (*Zululândia*) – jedno z dominantních etnik žijících v JAR (křesťané, zemědělci);
- *cortêś* „zdvořilý“ *descortêś* „nezdvořilý“, *montêś* „horský“, *pedrêś* „mourovatý“,
- *feliz* „šťastný“, *atroz* „strašný“.

Amorfní jsou některá adjektiva **paroxytonní**, **která končí na -s**

- *reles* „mizerný, špatný, bezcenný“
- *simples* „jednoduchý“.
- základní číslovky adjektivní povahy (s výjimkou stovek od 200-900):
cinco livros, sete páginas, trinta euros, mil habitantes,
- tázací zájmena *que*, vymezovací zájmeno *cada*, apod.

Množné číslo - Adjektiva zakončená na

samohlásku přijímají exponent **-s.**:

bonito → *bonitos*, *forte* → *fortes*, *hebreu* → *hebreus*.

-em, -im, -om, -um, přijímají exponent plurálu: **-ens, -ins, -ons, -uns**: *virgem* → *virgens*, *ruim* → *ruins*, *bom* → *bons*, *comum* → *comuns*.

-ão přijímají exponent **-ãos** nebo **-ães**.

cristão → *cristãos*, *alemão* → *alemão/os* *alemães*.

-al, -el, -ol, -ul přijímají koncovku **-ais, -éis, -óis, -uis**:

sexual → *sexuais*, *cruel* → *cruéis*, *azul* → *azuis*

Množné číslo - Adjektiva zakončená na

přízvučné -il přijímají exponent plurálu **-is**:

civil → *civis*, *senil* → *senis*.

nepřízvučné -il přijímají exponent plurálu **-eis**:

dócil „učenlivý“ → *dóceis*, *fútil* „zbytečný“ → *fúteis*.

na jinou **souhlásku** přijímají exponent plurálu **es**:

particular → *particulares*, *feliz* → *felizes*,
português → *portugueses*.

MNOŽNÉ ČÍSLO

- paroxytonní adjektiva zakončená na **-s** jsou amorfní.

MNOŽNÉ ČÍSLO (FONETIKA)

- Přídavná jména, která mění přízvučné [o] v mužském rodě na [ɔ] v ženském rodě, činí tak v obou rodech množného čísla.
- Přídavná jména s[o] v mužském i ženském rodě jednotného čísla mají toto [o] i v množném čísle.

Přídavná jména složená

- *dicionário português-checo, um dicionário checo-português,*
- *um cardigan castanho-escuro*
- *consultórios médico-cirúrgicos,*
- *institutos afro-asiáticos, letras anglo-germânicas.*

Výjimka - barvy

kompozita označující barvu zůstávají neměnná:

- *uniformes verde-oliva* „olivově zelené uniformy“
- *saias azul-ferrete* „tyrkysově modré sukně“
- *blusas vermelho-sanque* „sytě červené halenky“,
- *canários amarelo-ouro* „křiklavě žlutí kanárci“
- *cor-de-rosa, furta-cor* „měnivá/proměnlivá barva“.
- *cor de laranja* „oranžová“
- *cor de vinho* „vínově červená“

Přídavná jména vztahující se k oblastem Portugalska:

toponymum	adjektivum m.	f.
Portugal	português	portuguesa
o Alentejo	alentejano	alentejana
o Algarve	algarvio	algarvia
a Beira	beirão	beiroa
o Douro	duriense	duriense
a Extremadura	estremenho	estremenha
o Minho	minhoto	minhota
o Ribatejo	ribatejano	ribatejana
os Trás-os-Montes	transmontano	transmontana

Přídavná jména vztahující se k bývalým koloniím Portugalska

toponymum	Adjektivum m.	f.
Angola	angolano	angolana
o Cabo-Verde	cabo-verdiano	cabo-verdiana
a Guiné-Bissau	guineense	guineense
Moçambique	moçambicano	moçambicana
São Tomé	são-tomeense/são tomense	são-tomeense/são tomense

Přídavná jména odvozená od důležitých zemí a krajů

toponymum

Adjektivum m.

f.

a Alemanha

alemão

alemã

a Áustria

austríaco

austríaca

os Balcãs

balcânico

balcânica

a Bélgica

belga

belga

o Canadá

canadense

canadense

o Ceilão

cingalês

cingalesa

(o) Chipre

cipriota/cíprio

cipriota/cípria

a China

chinês/chino

chinesa/china

Cuba

cubano

cubana

a Dinamarca

dinamarquês

dinamarquesa

Přídavná jména odvozená od důležitých zemí a krajů

o Egipto	egípcio	egípcia
(a) Espanha	espanhol	espanhola
a Finlândia	finlandês	finlandesa
(a) França	francês	francesa
(a) Grã Bretanha	britânico	britânica
a Grécia	grego/helénico	grega/helénica
a Groenlândia	groenlandês	groenlandesa
(a) Inglaterra	inglês	inglesa
(o) Japão	japonês	japonesa
Israel	israelense, israelita	israelino, israelense, israelina, israelita
(a) Noruega	noruegês	norueguesa
(a) Nova Zelândia	neozelandês	neozelandesa

Přídavná jména odvozená od důležitých zemí

a Polônia	polaco, polonês	placa/polonesa
a Suécia	sueco	sueca
a Suíça	suíço	suíça
a República Checa	checo	checa
braz. Tchêca	tcheco	tcheca
a República Eslovaca	eslovaco	eslovaca
a Tunísia	tunesino/tunisino/tunisiano	tunesina/tunisina/tunisiana
O Vietname, o Vietnam. O Vite-nam, o Vitnã	vientamita, vietnamês, vietnamiano	vientamita, vietnameses, vietnamiana

Přídavná jména odvozená od kontinentů

continente		
A América	americano	americana
A Ásia	asiático	asiática
A Austrália	australiano	australiana
A Europa	européu	européia
A Antártica	antártico	antártica
África	africano	africana

Kompozita jsou složena ze dvou zeměpisných komponentů

- *anglo-inglês, austro=austriaco, euro=europeu, franco=francês, greco=grego, hispano=hispanico, espanhol, indo=indiano, ítalo=italiano, galaico=galego, luso=lusitano, português, nipo=nipónico, japonês, sino=chinês, teuto=tetónico, alemão*

Výsledná kompozita

- *amizades anglo-americanas*
- *império austro-húngaro*
- *relações euro-africanas*
- *falares franco-provençais*
- *literatura luso-asiática*
- *atlas ítalo-suíço*
- *trovadores galaico-portugueses*
- *glossário hispano-americano*
- *guerra sino-japonesa*
- *ginásio teuto-brasileiro*

Kategorie stupně

pozitiv	komparativ	superlativ relativní
estudioso	mais/menos do que estudioso	o mais/o menos estudioso de

Komparativ

	KOMPARATIV		
nadřazenost	mais	estudioso	do que
podřazenost	menos e	studioso	que
rovnost	tão	estudioso	como (quanto)

Kategorie stupně

pozitiv	komparativ	Superlativ relativní	Superlativ absolutní
bom	melhor (que/do que)	o melhor	óptimo
mau	pior (que/do que)	o pior	péssimo
grande	maior (que/do que)	o maior	máximo
pequeno	menor (que/do que)	o menor	mínimo

Superlativní absolutní, nebo také elativ,

- udává vysokou míru vlastnosti neimplikující srovnání.
- 1. Základním výrazovým prostředkem superlativu **absolutního syntetického** je derivační alomorf -**íssim-** (*lindíssimo*).
- V omezenějším počtu případů se uplatňuje latinismus -**érrim** – *paupérrimo* „velmi chudý“.
- 2. analyticky, neboli opisně: *muito, extremamente, inensamente, grandemente, excessivamente, extraordinariamente, interessante*.

Nepravidelný superlativ

pozitiv		superlativ absolutní	
amargo	hořký	amaríssimo	velmi hořký
amigo	přátelský	amicíssimo	velmi přátelský
antigo	starobylý	antiquíssimo	velmi starobylý
cruel	krutý	crudelíssimo	velmi krutý
doce	sladký	dulcíssimo	velmi sladký
fiel	věrný	fidelíssimo	velmi věrný
frio	studený, chladný	frigidíssimo	velmi studený

Nepravidelný superlativ

geral	obecný	generalíssimo	velmi obecný
magnífico	úžasný, skvělý	magnificentíssimo	velmi okázalý
nobre	šlechtný	nobilíssimo	velmi šlechtný
pessoal	osobní	personalíssimo	velmi osobní
sábio	moudrý	sapientíssimo	velmi moudrý
simples	jednoduchý, prostý	simplicíssimo/simplíssimo	Velmi prostý

Postavení adjektiv (změna významu)

adjektivum	význam v antepozici	význam v postpozici
antigo	bývalý (antigo presidente)	starožitný (uma cadeira antiga)
caro	milý, drahý (Caro João)	drahý (cenově) (calças caras)
franco	upřímný (francas palavras)	volný (zona franca)
grande	velký, slavný (grande homem)	velký (casa grande)
leve	bezvýznamný (leve pressentimento)	lehký (comida leve)
maior	největší (o maior problema)	nejstarší (o meu irmão maior)
menor	(nej)menší (a menor causa)	(nej)mladší (a minha irmã menor)
novo	nový-další v pořadí (um novo carro)	nový-nepoužitý (um carro novo)
próprio	vlastní (em próprias palavras)	vhodný (palavras próprias)
puro	pouhý, čirý, ryzí (puro ouro)	čistý (ar puro)
simples	pouhý (uma simples observação)	prostý, prostoduchý (um homem simples)